

KASSIKULD

Anna Mari paneb arvuti kinni. Kell on 14.14. Saab soovida. No, ma siis soovin, mõtleb Anna Mari. Ta paneb näpud risti, et võimendada soovi jõudu. Soov on soovitud, ta soovib alati üht ja sama asja, kuigi ta ei usu enam eriti, et numbri põhjal soovid täide võiksid minna. Eile Anna Mari jooksmas ei käinud, täna tuleb seega minna, kellaaeg on hea, kontorirotid pole veel koju voolama hakanud. „Lähen tiirule,” mõtleb ta: „Vaatan kevade habrast õhku.” Kevadel on valgus mõnusalt lahja, varje on vähem, näeb rohkem, näeb seda, mida tavaliselt tähele ei pane. Linn vahetab kevadel nahka nagu uss. „Huvitav, mis saab vanast nahast?” mõtleb Anna Mari retuuse jalga tõmmates. Tal on tunne, et temagi on kevadel uus, et läbi ta keha kasvab miski, mis loob uusi liine tema ja teiste inimeste, linna ja kõige, mis linnas elab ja liigub, vahele.

Anna Mari tänane marsruut hõlmab enda alla Vabaka, Hirve pargi, Schnelli pargi, seejärel siseneb ta vanalinna, vältides mõistagi turistikaid tänavaid, kus äritsetakse Hiinast toodud pahnaga ja pakutakse kullavärvi uriinimaitselist õlut kulla hinnaga.

Ta armastab joosta, sest see lülitabaju kõige paremini välja. Samuti on valitud kellaaegadel joostes tõenäosus kohata tuttavaid oluliselt väiksem kui näiteks MyFitnessi spordigestaapo luminofoorlampide all. Seda suurem on ehmatus, kui keegi hüüatab kaheldalt: „Yo Ansu!” Ta tardub poole sammu pealt, keerab ümber. Saab aru, et reageeris täiesti valesti, oleks hoopis pidanud jooksmas kiiremini, seljataga ei ole kedagi, misasja, *wtf*. „Mjou.” Hää! kostub kinni löödud ja siis lahti tiritud akna pealt. Häält teeb rääbakas, kunagi ilmselt valge olnud kass. „Tule siia, tee uks lahti raisk, mul abi vaja,” nõuab kass vastiku ärajoodud häälega nagu oleks eile korralikult tina pannud. „Kassid ei pane ju tina,” mõtleb Anna Mari ja saab aru, et on ilmselt hulluks läinud või on asi selles, et ta ei söönud hommikust. „Kle eit, mis passid? Ma ütlen, et mul on abi vaja, mis inimene sa oled selline, kobi sisse,” ütleb kass. Anna Mari otsustab, et asi ei ole hommikusöögis.

Kassi tähelepaneliku kollaselt helkiva pilgu all kõnnib Anna Mari ukse juurde. Ta loodab, et äkki hallukas kaob midagi reaalist, tahket ja mitte temaga rääkivat katsudes. Uks avaneb, ukse taga on mahajäetud olekuga trepikoda. Esimesel poolkorrusel istub juba rääbakas kass, kõrval on kassitualett, sama rääbakas kui ta ise. „Korista plz ära, mul pole pöidlaid, ma ei saa ise,” palub kass veidi viisakamalt ja nihutab esikäpaga ettepoole plastikust kühvli. Anna Mari vaatab kassi käppasid ja nõustub endamisi, et tõepoolest sellel kassil pole pöidlaid, nagu teistelgi kassidel, mis siis, et ta rääkida oskab. Tuleb siis aidata, mulle tegelikult meeldivad ju kassid, rohkem kui koerad, nad on nii elegantsed. Ta tõmbab hinge kinni ja võtab kühvli kätte ning hakkab sellega delikaatselt rāpases liivas sobrama, mis aga lõhnab veidral kombel üldse mitte vastikult, vaid nagu elektrit täis äikeseõhk.

Anna Mari kõnnib läbi vanalinna koju. Ta kõnnib aeglaselt, kuigi tal on jooksuriided seljas ja varjud juba pikenevad ja õhk külm. Ta käed on taskus, ta naeratab lapsikult ning võtab aeg-ajalt ühe või teise kae taskust välja, et imetleda suuri, kassi kollaseid silmi meenutavaid merevaigukive.

kunstnik:

Tekst:

Hanna Lauma

Viiruki veetlev suits keerleb graatsiliselt lae suunas. “India,” ütleb kunstnik. Lõhna lummuses, keha pehme diivani embuses, libiseb pilk aknalauale. Delikaatsed, kumerad klaasvaasid, õhukesed inimnaha kihid, avatud töövihikutes õrnad, vaevu nähtavad kirjed. Kõlab jutustav hää, ent sõnade kujud ja kajad hajuvad viiruki suitsuga üheks.

Klirin! Kohev kassi saba vilksatab vaaside vahel, ergas kuub valge stuudio taustal lõõmamas. Aknalaualt põrandale hüpates nühib ta mööda lauajalgu ja inimsääri ning seab end siis ukse suunas. Nagu hüpnotiseeritult tunnen end diivanilt tõusmas ning järgnen uudishimulikult. Üle läve rõskesse koridori astudes taban veel kassi saba trepikotta kadumas ja tõstan tempot.

Õues on hakanud hämarduma. Auklikul kõnniteel veelombid ning lompidel tänavavalgustuse hägune peegeldus. Imestan, et ees tõttava kassi karv pimeduses helendab. Aeg-ajalt vaatab ta tagasi, silmad kui jaanimardikad. Asfalt vahetub munakividega, kõnnime tühjadel tagatänavatel. Loojuva päikese looritatud majade fassaadid on tundmatud. Linnast väljudes viib edasi sissetallatud põllutee. Märja muda ja rohu lõhn, hein sääri kriipimas. Videvik.

Tihnik tiheneb ning peagi tuleb end puutüvede najal kätega edasi abistada. Juuksed takerduvad harali puuokstes. Libastun sammaldunud kivil, higi otsaesisele kogunemas. Äkitselt mets avaneb ning ees laiutab mürkroheline soojärv. Imetlusega vaatan kassi, kes samuti taamal seisma on jäänud. Kerguses seisab ta justkui veepinnal, silmad tulukestena minu poole suunatud. Tõesti, ta seisab ju vette vajumata järvel!

Maapind pehmeneb. Alla vaadates näen õõvastusega, et olen vaagnani laukas. Siis välगतavad sõnad, mis ennist viiruki-unes tähelepanuta jäid: “(...) virvatulede varjus vaid vuhvel merevaik.”

Kunstnik:

Tekst:

Kaljo

Sepistamisest ja meelitamisest mõeldes meenub mu sõber M*. Ta on metallikunstnik ja ühtlasi erakordselt atraktiivne, lausa ahvatlev inimene. Oma erialal on ta meisterlik: M oskab teha erinevaid objekte, sh nuge, ehteid ja muudki kõrgel tehnilisel ja kunstilisel tasemel. Hoian praegu käes tema loodud nuga – see on väga terav ja keskmisest raskem... Ohtlik? Kindlasti. M armastab oma eriala ning unistab sellest, et saaks minna Marsile rauda tegema... või vähemalt igale meie planeedi mandrile maaki korjama. M-il on lõputu tahtmine küündida metallikunsti sügavaimate saladusteni, nii et ilmselt ta jõuabki seatud sihtideni.

Kuna M-i eriala eeldab head füüsilist vormi, saab temast rääkida ka kui erakordselt ligitõmbavast mehest. Seda arvamust kinnitas hiljuti ka meie ühine sõber H, kes tunneb M-i juba pikki aastaid ning teadis rääkida, et M oli tüdrukute lemmik juba teismelise poisina. Pole ka imestada, sest seiklejahingega M oskab tuletantsu ja tuld nii puhuda kui ka neelata, mõõgavõitlust ja väidetavalt isegi riideid õmmelda ning laulda. Lisaks loeb ta raamatuid. Mu sõbranna P küsis, miks on M-il *6-pack*'i asemel *10-pack*... *Enough said!*

Virvatuli ahvatleb sohu surmasuhu. Või vähemasti ta ahvatleb.

Nii nagu näkid, sireenid ja M-gi. See on midagi maagilist, ebamaist või siis maiselt väga erutavat, mis suudab meelitada kaotama pead ja iseennast. Tallinna vanalinna suveniiripoodide eriti koledad sildid (teose üheks inspiratsiooniallikaks oli Amber Worldi silt kassipildiga) ei ahvatle millekski ja metallikunstiga puudub neil igasugune seos. Ja Artishoki biennaalile valmiv teos? See on kindlasti ilus. Võib-olla äratav möödaminejas huvi nii palju, et pilk jääb hetkeks pidama. Aga teelise samm ei peatu, rajalt kõrvale ta ei eksi ja kõik jäävad elama.

*Tegemist on ilukirjandusliku metafooriga.

Kunstnik:

Tekst:

Hoffmann

Tol hilisõhtul, kui seisime hüvastijätkuks vettinud tänavanurgal, ütles tuttav kommunikatsioonijuht, et tänapäeva poliitika on turundus. Ideede ja tunnete turundus. Paremasse tulevikku, paremasse minevikku, muutumatusse olevikku – дело техники, kuhu soovite. Ja küllap tema juba teab – ta juhtis tollal ühe Eesti erakonna kommunikatsiooni, tähendab siis turundust.

Vaadake Trumpi. Puhas ja õigupoolest hiilgav turundus. „Programm. Suva see,” võiks tsiteerida „Ühtse Eesti” Praha kvadriennaali tarbeks kolleeg Epneri poolt kirjutatud võimuvõtmise õppebrošüüri. Geniaalne taktik, armetu strateeg. *Carpe diem*.

Ka Liivranna teos meelitab sihitult. Kuskil pole ootamas poodi ega müügilauda. *What you see is what you see*. Nii nagu õnnestunud flirdi puhul – millegi suure ja meelihaarava juhtumise võimalikkuse tunne ongi see peamine. Kas ja mida ka tõeliselt juhtub, on teisane, või vähemalt on see nii esialgu, meelituse toimumise hetkel.

Selles kontseptuaalsesse keskmesse tõstetud sihitus meelituses peegeldubki Liivranna lakoonilises ja meelelises teoses ümbritsev maailm ja selle hetkeseis. Sest kas keegi praegu üldse tõsikindlalt teab, kuhu ollakse teel? Kunstiteos on alati suurem, kui ta ise. Mingil moel on ta oma ajastu koopia igal juhul, isegi kui ehk ei tahagi, apoliitilisena. Vaevalt on Liivranna teos poliitilisena mõeldud, kunstnikuga kohtumisest ei jäänud küll sellist muljet, ometi on see tähenduskiht „X” selgesti ja poeetiliselt loetav.

Kunstnik:

Tekst:

Magdalena

Tallinna vanalinn on täis poekesi ja butiike, mis müüvad kulda, karda, merevaiku, matrjoškasid, sepiseid ja keraamikat. Tavalisele kruiisituristile on üsna ükskõik, millise meene ta koju viib ja kui palju see kohaliku kultuuriga seotud on. Tihti ei tea paljud neist isegi, millisel maal nüüd peatutakse või et Baltimaad on üldse erinevad riigid. See munakividest muinasjutulinnake on nende jaoks vaid väike sissejuhatav peatus enne kuulsat Peterburgi. Pisike Hansalinn nagu iga teine seal Saksamaal, kus eelmisel kruiisil sai käidud. Või oli see hoopis Latvia? Poland? Is this Riga? *Oh, Thallinn? Or Tälin? Well anyway, it's just amazing!*

Kuid see kevad tuli teisiti. Igaaastaste truude turistihordide asemel haigutas vanalinnas tühjus. Polnud vihmavarjuga giide vapralt juhtimas ameeriklastest, jaapanlastest, sakslastest või hiinlastest koosnevaid eakate rühmi. Kruiisilaevadega saabunud rahvamassid ei tekitanud ummistusi kitsastel munakivitänavatel. Isegi soome keel ei kõlanud siin koduste keskaegsete müüride vahel. Selle rahu ja vaikuse õndsat meeletu rikkus vaid teadmine, et vanalinna pisikesed ärid ja suveniiripoed seda pöuda ilmselt üle ei ela. Ja nõnda sulgesidki nad üksteise järel oma ukseid. Pea igal aknal ilutseb silt „Üürile anda”. Alles jäid vaid uhked merevaigupoed, kes nagu nende müüdav toodegi on teatavasti võimelised säilima miljoneid aastaid.

Anna Mari Liivrand analüüsib oma teosega reklaami flirtivat ja kutsuvat olemust. Ta on loonud Tallinna vanalinna väikeäride metallist reklaamsiltidest inspiratsiooni saades graatsilisi sepiseid, mis justkui mütoloogilise virvatulena, mis paha-aimamatuid rändureid sohu kutsus, kliente enda võrku meelitavad. Anna Mari salapäraselt hõõguvad väändunud metallsõrmed kasvavad välja ostlejatenäljas linna hallidest müüridest ja krohvitud seinte pragudest, meenutades meeleheitel sõltlase viimset palvet. Asjatult proovivad nad õnne tööle ja koju ruttavate tallinlastega, kes ei pööra vanalinnas liikudes vaateakendele pilkugi. Meil on teatavasti sissekutsujate ja reklaamsiltide takistusraja edukalt ja kiirelt läbimise kõrgem pilotaaž.

Kunstnik:

Tekst:

Maarik

Anna Mari Liivrandi teosed ühendavad skulptuuri ja joonistuse habrasteks ja õhulisteks installatsioonideks. Oma teostega püüab ta igapäevaste materjalide ja esemete kaudu uurida nendele omistatavaid salasoove ja ihasid.

Artishoki biennaalil huvitab kunstnikku, kuidas kopeerida ja imiteerida Tallinna vanalinna suveniiripoodide maneere ja võrgutustaktikaid. Õrna käega üles joonistatud ja hiljem sepi-
tatud oksa motiivi kaunistavad kommertslikust merevaigust ja LED-tulukestest lisavidinad. Tulukesed kustuvad ja lülituvad sisse aeglaselt, kunstniku sõnul „kui virvatuli”, mis siis linnas jalutajaid oma tavapäraselt trajektooriga kõrvale meelitama peaksid.

Kolme erinevasse asupaika installeeritud teos kopeerib iseennast. Suveniir üritab imiteerida käsitööd ja mingi kohaga seotud autentsust. Nii sepi-
stus kui ka merevaik on tihti osa kitsilikust rahvakunstist ning tänu varakeskaegse Tallinna vanalinna turismitööstusele ekspu-
lateeritud materjal. Kuigi Tallinna vanalinnas leidub merevaigu poode arvukalt, siis Eestis tegelikult selle mineraali reaalsed leiukohad puuduvad. Kaasajal on sellele nagu ka paljudele teistele mineraalidele külge poogitud ka esoteeriline funktsioon - anda edasi armastust, positiivsust, enesekindlust ja kõike muud, mida parajasti vaja peaks minema. Kunstnik aga ei kritiseeri antud tööga ei suveniiri ega ka esoteerikatööstust ennast, vaid üritab linnaruumi minimaalselt sekkudes juhtida tähelepanu sellele, kuidas mingile materjalile omistatud jooned ja kvaliteedid on nii manipuleeritavad ja suhtelised ning taustsüsteemist tulenevad.

Reaalselt nägemata, kuidas teos linnaruumis mõjub, on väga raske vaid 3D-jooniseid vaadeldes ette kujutada, kas teos ka reaalselt eelpool kirjeldatud assotsiatsioonide tekitab või tasalülitub see maja fassaadide jõulukaunistustesse.

Kunstnik:

Tekst:

Maria

Taevas on parasjagu hämardumas ning üksikusse kitsavõitu tänavasoppi ei jõua enam kuigi palju valgust. Kõrgel tänava kohal rippuvad lambid süttivad tasapisi, nagu unest ärgates, kuid nendele ei saa veel mõnda aega loota. Kaablid lampide vahel tõmbuvad valvsalt pingule. Kinnimüüritud aknad ja ukSED vaatavad vaikides pealt, ehk toimuvat mõistes, ehk mitte. Mida edasi, seda kitsamaks tänav muutub, möödujat justkui endasse tõmmates. Nõrk valgus õõtsub omakeskis ümisesdes, pannes tänavagi aeg-ajalt liigatama. On saabumas öö. Öö ärkab. Pimedus valgub aeglaselt ja rahulikult. Tal pole kiiret. Ta tuleb niikuinii ja kõik teavad seda. Senimaani elutuna näiv tänav oma kõrgete kokku surutud müüridega saab nüüd jälle kergemalt hingata. Müürid ringutavad end ja varjud võtavad kuju.

Kivide vahelt virguvad ettevaatlikult peened oksad, mis pimeduse laskumisest jõudu saades end aina aplamalt tänava poole sirutavad. Okstel oleks justkui midagi öelda. Nad on terve päeva pimeduses kõssitanud ning kibelevad nüüd möödujat peatama. Neis on pimedusele sarnaselt midagi kõitvat. Midagi eemaletõukavalt ohtlikku ning ometi midagi kütkestavalt kutsuvat. Nägudel kaval ning luurav ilme, huultel vormi võtmas uinutav sosin. Oma rutakast ja kindlast sammust hoolimata takerdub teelolija okstesse. Tema mõtteid nõõrides sõrmitsevad oksad kohmetunud teelist, kes ei mäleta enam õieti, kuhu ja miks ta minemas oli. Mälestus plingib aeglaselt ja kaugel nagu õõtsuvad lambid pea kohal. Ta vaatab okkalisi oksti, mis end tema ümber keeravad. „Need on ilusad oksad”, mõtleb ta: „Ilusad, aga kuidagi kurjad...” Ja nüüd on juba hilja, lausa päris pime.

Kunstnik:

Tekst:

Luiga

Anna Mari Liivrand
„Okkiline meelitus väljalt”

Enne kogema asumist palun lugege seda teksti hoolikalt. Kui teil tekib küsimusi või te pole milleski kindel, küsige kelleltki järele.

Hoidke seda teksti turvalises kohas, te võite tahta seda uuesti lugeda.

Milles seisneb „Okkiline meelitus väljalt”?

Aluseks on võetud Tallinna vanalinnas paiknevate äride anakrooniliste reklaamsepiste motiivid, mis on siinses kontekstis omakorda põimitud osaliselt mütoloogiliste virvatulede motiividega. Peen eenduv helendus jäigalt voolavas metalses vormis, milles sepis seguneb LED-dioodiga ning manab ahvatlusi.

Mis on soovitatav annus?

Mitmekordne meelisklev kuur, soovitatavalt eri asukohtades, mille kohta leiate infot kusagilt mujalt. Läheneda rahulikult, kogemuslikult, tunnetuslikult. Soovitatav on valvsust mitte kaotada, kuid ühtlasi hoiduda liigsest valvsusest. Ärevus unustada.

Millal peab „Okkiline meelitus väljalt” kogemisega eriti ettevaatlik olema?

Kui olete erakordselt vastuvõtlik ahvatlustele, meelitustele ja/või hüpnotiseerimisele. Kui teile imponeerivad sepsid. Kui olete mütoloogiline tegelane või kui töötate reklaaminduses ja/või olete semiootik. Kui olete parajasti ärev.

Mis juhtub kui annus ununeb?

Kui annus ununeb, meenutage niipea kui meenub. Leidke endale lähim „Okkiline meelitus väljalt”. Seejärel jätkake sarnaselt varasemale. Ärge liialt kahelge. Ärge midagi ära andke.

Mis on „Okkiline meelitus väljalt” võimalikud kõrvalnähud?

Oma uurimuses „A Supposedly Fun Thing I’ll Never Do Again“ kirjutab spetsialist David Foster Wallace, et „reklaam, mis teeskleb, et on kunst, on – parimal võimalikul juhul – nagu keegi, kes naeratab sulle soojalt ainult seetõttu, et tahab sult midagi saada. See on ebasiiras, aga kurikaval on see kuhjuv mõju, mis niisugusel ebasiirusel meile on: pakkudes ideaalset heasoovlikkuse koopiati või simulaakrumit ilma hingestatud heasoovlikkuseta, ajab see meie päid segi ja tugevdab kaitset isegi ehtsate naeratuste, päris kunsti ja tõelise heasoovlikkuse vastu. See paneb meid ennast tundma segaduses ja üksi ja viljatu ja vihase ja hirmununa. See tekitab meeleheidet.”

Kui mõni eelnimetatu või muu kõrvalnäht tekitab teis muret, rääkige kellegagi.

Tekst:

Vitamiin

Siim Preiman:

Kas sa oled üldse Tallinnas mõnes merevaigupoes käinud?

Lilian Hiob:

Ei ole.

SP:

Mina ka mitte. Mulle tundub et merevaigupoed ei ole väga head võrgutajad.

LH:

Ega vist. Aga võib-olla need merevaigupoed ei olegi üldse olulised. Mulle tundub, et oluline on reklaam kui virvatuli, mis tõmbab sind kuskile, millest sa ootad palju, mis sisendab sulle midagi ilusat ja head, aga tihtipeale on reklaam selle lubatud toote juures parim asi. Virvatuli jälle on selline, et kui sa lähed lähemale, siis ta hüppab sul eest ära ja ei anna ennast kätte. Mulle tundub, et Anna Mari õrnad teosed mõjuvad kuidagi samamoodi kutsuvalt. Mitte tingimata nii, et sa tahad neid kätte võtta, vaid lihtsalt imetleda. Ta on need esteetilised skulptuurid pannud linnas kohtadesse, kus tegelikult ei olegi midagi muud peale peibutaja enda. Näiteks vanade poodide kõrvale või tühjale kõrvaltänavale. Virvatuli on samasugune, et kui sa sinna jõuad, siis seal ei ole midagi.

SP:

Õöelu on ju selliseid virvatulukesi täis. Peolt koju jõudmine võib olla üks paras viirastuste jälitamine ning kesklinn on kõige ohtlikum linnaosa varguste ja vägivallakuritegude poolest.

Praegu aga lüüakse Vanalinna öisele pidutsemisele hingekella. Anna Mari loodud skulptuurid on justkui meenutus virvatuledest, millel kunagi vanalinnas koht oli, kuid enam mitte. Ma ei tea täpselt, kui kiiresti see ööelu seal lõplikult ära killitakse, aga see eesmärk on selgelt sõnastatud. Mõne aja pärast vanalinn ongi selline rahulik ja vaikne korterirajoon üksikute merevaigupoodidega.

LH:

Samamoodi on looduslike virvatulukeste esinemine viimasel ajal vähenenud, sest toimub märgalade ulatuslik kuivendamine ning nende kasutuselevõtt põllu- ja metsamajanduses. Siin on looduses toimuv ja linnaelu omavahel kummalisel kombel kooskõlas, mistõttu on eriti loogiline, et me näeme Anna Mari virvatulesid just märjal ja pimedal ajal.

Kunstnike:

Tekst:

vihjama tegusõna *et*

1 kaudselt mainima või märku andma, mõista andma
kellele/millele

Naabersõnad

määrsõnaga

korduvalt **vihjama** | ettevaatlikult | vaikselt | viisakalt | delikaatselt |
peenelt | ääri-veeri | kaudselt | umbmääraselt | selgelt | otseselt | konkreetselt |
ühemõtteliselt | avalikult | anonüümselt

vihje nimisõna *et*

1 kaudne ütlus või märguanne, mõistaandmine

Jaan ei teinud vihjest välja

Naabersõnad

omadussõnaga

väike **vihje** | selge | hea | otsene | anonüümne | uus | ilmne | kaudne | kasulik |
võimalik | oluline | konkreetne | üksik | ainus | peen | suunav | viimane | täpne |
ebamäärane | abistav | ilmselge

peidetud **vihje** | varjatud

teigusõnaga

vihje aitab | ütleb | juhatab

Vihje juhatas siiski lõpuks õigesse kohta.

vihjet andma | saama | tegema | kontrollima

viide nimisõna *et*

1 märk millestki; millelegi osutav nõuanne, näpunäide, vihje vms

Naabersõnad

omadussõnaga

oluline **viide** | otsene | selge | konkreetne | ainus | kaudne | väike | ilmne |
huvitav | kirjalik | ilmselge | umbmäärane | ähmane | irooniline

Anna väike viide, kuhu me teel oleme!

teigusõnaga

viide puudub | sisaldub | esineb

viiteid leiduma | tegema

viidet sisaldama | leidma | andma

nimisõnaga

vihje ja **viide**

kunstnik:

* Sissekanded pärinevad Sõnaveebist: EKI ühendsõnastik 2020. Eesti Keele Instituut,
Sõnaveeb 2020. [https://sonaveeb.ee/sõna või väljend](https://sonaveeb.ee/sõna_või_väljend) (7.11.2020). Esitatud osaliselt.

Tekst: